№ 147 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 9

1903

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 9 № 147

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռաւոր Արեւելքը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Զանգեզուրի հանքագործների ժողովը. Հալւարի ժողովրդական ներկայացումները. Նամակ Բագուից. Նամակ Գորուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պապի հիւանդութիւնը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Լեւոն XIII պապը և հայերը.

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

—

Հեռաւոր Արեւելքը, թէեւ խաղաղված է պատերազմական տեսակէտից, բայց նա չէ դադարել կռուածաղիկ հանդէս եւրոպական պետութիւնների համար: Չինական ապստամբութիւնը ճնշելուց յետոյ եւրոպական պետութիւնները դուրս բերին Չինաստանից իրանց զօրքերը, բայց նրանցից ամէն մէկը աշխատեց որոշ իրաւունքներ ձեռք բերել իր համար: Իւրաքանչիւր պետութիւն, պաշտպանելով իր շահերը եռանդուն կերպով, առաջ էր բերում իր համար արտօնեալ դրութիւն, որի դէմ սկսում էին մաքառել միւս պետութիւնները, ձգտելով պահպանել հաւասարակշռութիւն ազդեցութիւնների վերաբերութեամբ:

Եապոնիան, որ գտնվում է ամենանպաստաւոր պայմանների մէջ Արեւելքի վերաբերութեամբ, իր առանձին ուշադրութիւնն է դարձրել Կորէայի վրա և ձգտում է կամաց-կամաց թէ տնտեսապէս և թէ ապագայում քաղաքականապէս կլանել նրան: Կորէան թոյլ պետութիւն է, բոլորովին անընդունակ սեփական ոյժերով պաշտպանելու իր անկախ դիրքը և այդ պատճառով նա ընկնում է մի օր Չինաստանի ազդեցութեան տակ, միւս օրը Եապոնիայի, երրորդ օրը Ռուսաստանի, իսկ յետոյ և եւրոպական այս կամ այն պետութեան: Այժմ Կորէայում ամենամեծ մրցակիցներն են Եապոնիան և Ռուսաստանը և եթէ մի օր այդ երկու պետութիւնները պէտք է ընդհարում ունենան միմեանց հետ, անշուշտ Կորէայի գրաւելը կամ ազդեցութեան ենթարկելը վերջին հարցերից մէկը չը պէտք է լինի այդ ընդհարման միջոցին:

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսաստանը իր զօրքերով գրաւեց Մանջուրիան, բայց երբ չինական ապստամբութիւնը վերջացաւ, Ռուսաստանը իր զօրքերը դուրս հանեց այնտեղից և պահեց նրանց միայն երկաթուղու գծի վրա, որի վերաբերութեամբ նա ունի յատուկ դաշնագիր Չինաստանի հետ: Երկաթուղու գծի վրա գտնվող կայարանները և քաղաքները թէեւ միջազգային տեսակէտից համարվում են չինական, սակայն իրօք նրանք ռուսական են և կառավարվում են ռուսաց կարգերով և օրէնքներով: Բնականաբար հարց ծագեց, թէ ի՞նչ դիրք պէտք է բռնեն այն եւրոպական հիւպատոսները, որոնք պէտք է իրանց պետութիւնների ներկայացուցիչներ լինեն երկաթուղու գծի վրա շինված քաղաքներում. արդեօք նրանք պէտք է համարվեն Չինաստանի հողի վրա, թէ Ռուսաստանի և արդեօք նրանք իրանց պաշտօնական յարաբերութիւններով պէ՞տք է Չինաստանի իշխանութեան դիմեն, թէ Ռուսաստանի: Այդ հարցը, որ ստացել է նոյն իսկ միջազգային նշանակութիւն, Ռուսաստանի համար պարզ է: Ռուսաստանը ոչ մի բոպէ չէ կասկածում, որ օտար հիւպատոսները երկաթուղու վրա գտնված քաղաքներում գործ պէտք է ունենան Ռուսաստանի կառավարութեան հետ և ոչ Չինաստանի, որը իբրպէս ժամանակաւոր կերպով զիջել է այդ գծի ուղղութեամբ իր իրաւասութիւնը Ռուսաստանին:

Հեռաւոր Արեւելքի հետ կապված միւս խնդիրները վերաբերում են Չինաստանի պարտաւորութիւնների կատարման և այն առանձին համաձայնութիւններին, որ կայացնում են եւրոպական պետութիւնները Չինաստանի հետ զանազան դէպքերի և խնդիրների վերաբերութեամբ: Հեռաւոր Արեւելքը դեռ այն դրութեան մէջ է, որ եւրոպական պետութիւններից իւրաքանչիւրը աչալրջութեամբ հետեւում է նրա դրութեան, երկիւղ կրելով անսպասելի եղելութիւններից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

—

Մենք հաղորդեցինք, որ ժողովը յատկացրեց 10,000 րուբլի հիւանդանոց հիմնելու համար: Խորհուրդը պէտք է առաջիկայում հոգ տանէ հիւանդանոցի շինութիւնը գլուխ բերելու: Ինչ վերաբերում է ընթացիկ նախահաշւին, նա պէտք է ներկայացվի հետեւեալ ժողովի քննութեան, հաշւելով հիւանդանոցում մշտական տանմէկ մահճակալ:

Շատ մանրամասն և եռանդուն վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ պօստ-հեռագրական կանոնաւոր յարաբերութիւններ սահմանելու գործը: Հանքագործները մի քանի անգամ և առաջներում մասնաւոր դիմումներ են արել կառավարութեան պօստային գրասենեակ և նոյնպէս հեռագրական հաղորդակցութիւն հաստատելու համար, բայց մինչև այժմ այդ բոլորը մնացել է անհետեւանք: Պօստային վարչութիւնը պահանջում է գրասենեակի համար չորս սենեակներ իրանց պարագաներով, 350 րուբլի մի-անուագ ծախսերի համար և երեք տարվայ ընթացքում տարեկան 170 րուբլի: Ժողովը որոշեց՝ տալ հանքագործների միջոցներից այդ գումարը, որպէս զի հաստատվի հանքերի և Գորիսի մէջ պօստային հաղորդակցութիւն, բացի այդ խնդրեց, որ բացվի և հեռագրական հաղորդակցութիւն, մի և նոյն ժամանակ մատնացոյց լինելով, որ պօստային հաղորդակցութիւն հաստատելու համար դեռ երեք տարի առաջ հաւաքված էր 3000 րուբլի գումար, որը իր ժամանակ մտցրած է Գորիսի գանձարանը:

Մի ուրիշ կարեւոր հարցի առիթով, որ վերաբերում է ճանապարհներ շինելուն, պարզվեց, որ արդէն գոյութիւն ունի 8000 րուբլի գումար նշանակված այդ նպատակի համար և որ հանքագործները պատրաստ են դարձեալ մի 7000 րուբլի տալ այն պայմանով, որ կառավարութիւնը ճանապարհ շինի Ղարաբաղայի վրայով դէպի Եւլախ:

Անտառից օգտվելու վերաբերութեամբ ժողովը որոշեց խնդրատու լինել, որպէս զի պետական անտառներից յատկացվեն յարմար տեղեր փայտ կտրելու՝ թէ շինութիւններ կառուցանելու, թէ հանքերը ամրացնելու և թէ վառելանիւթ մատակարարելու համար: Այդ կէտի անպատեհ որոշումը անցեալներում մեծ դժուարութիւնների մէջ է գցել հանքատէրերին:

Պղնձի վաճառականութեան մասին այն կարծիքը յայտնվեց, որ պէտք է գործ ունենալ անմիջապէս գործադրողների և սպառողների հետ, որպէս զի միջնորդների պատճառով չը պակասէ գործի վաստակը: Որոշվեց յանձնել խորհրդին բանակցութիւն սկսել զանազան հաստատութիւնների հետ, օրինակ երկաթուղիների, չոգենաւերի, զինուորական և ուրիշ վարչութիւնների հետ և նրանց առաջարկել անմիջական կապեր հաստատելու գործարանների հետ:

Մեծ հետաքրքրութիւն շարժեց նախագահ Շվաչկինի զեկուցումը, որ նա կարդաց երկուշաբթի, յունիսի 7-ին: Այդ զեկուցման մէջ Շվաչկին ապացուցանում է, որ Զանգեզուրի հանքագործութիւնը բարեկարգելու և զարգացնելու համար կարեւոր է տեխնիկական ղեկավարութիւն և վերահսկողութիւն: Ժողովը մեծ համակրութեամբ վերաբերվեց հարցին, և որոշեց խնդրել, որ այդ գործը սկզբում իր վրա վերցնէ երկրագործութեան մինիստրութիւնը իր միջոցներով, նշանակելով յատուկ ինժեներ այդ նպատակի համար, բացի այդ ընտրել մի յանձնաժողով տեղական մասնագէտներից:

Առաջիկայ տարվայ ծախսերը որոշելու համար ընտրված էր մի յատուկ յանձնաժողով, որ ներկայացրեց հետեւեալ նախահաշիւը.

1)	Ղարաբաղայի ճանապարհի համար լրացուցիչ . .	7,000 ր.
2)	Հիւանդանոցի համար նշանակած 10,000 գումարից .	5,000 »
3)	Բաղնիսի համար նշանակած 5,000 ր. գումարից . .	2,500 »
4)	Պօստ-հեռագրատան . .	1,250 »
5)	Բժշկի, ֆելդշէրի, լուսաւորութեան և այլն . . .	4,000 »
6)	Հանքերի հաղորդակցութեան ճանապարհների համար .	2,000 »
7)	Հանքագործական ժողովի համար	500 »
8)	Ոստիկանական ծախսեր .	1,200 »
9)	Խորհրդի ծախսեր . .	4,120 »
	Ընդամենը .	27,570 ր.

Այդ գումարը պէտք է կազմվի տուրքերից, որոնք կը վերցնվեն պղնձահանքից որոշ հաշւով 35 և 14 կօպէկ պուդի վրա:

Ժողովը ընդունեց այդ նախահաշիւը գործադրութեան համար:

Նշանակված տուրքերը պէտք է ներկայացվեն մինչև 1904 թւի յունվարի 1-ը:

Եթէ հանքագործներից որ և է մէկը զանցառու եղաւ իր տուրքերի վերաբերմամբ, այն ժամանակ շրջանային ինժեները արգելում է այդ հանքագործին ստանալ պայթեցուցիչ նիւթեր հանքը շահագործելու համար, մինչև որ նա կը հատուցանէ իր տուրքը և այդ մասին կը ներկայացնէ անդորրագիր: Ժողովը որոշեց խնդրատու լինել երկրագործութեան մինիստրութեան առաջ՝ արտօնելու ինժեներին այդպիսի արգելման իրաւունք:

Այն հանքագործները, որոնք ժամանակին

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԵՒՈՆ XIII ՊԱՊԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

II

Լեոն XIII-ի իմաստութեան, լայն աշխարհահայեցողութեան և խորին քաղաքագիտական հմտութեան ակներև ապացոյցներն են ժամանակ առ ժամանակ նրա քահանայապետական կոնդակները՝ կրօնական, քաղաքական և ընկերական բազմատեսակ հարցերի վրա: Այս կոնդակները, որոնք գրված են լատիներէն, բոլորն էլ ինքն անձամբ էր շարադրում միշտ: (Ինքն նշանաւոր լատինագէտ էր և բանաստեղծ): Նա ունի կոնդակներ սօցիալիստների և նիհիլիստների դէմ (1878), ամուսնութեան սրբութեան մասին (1880), քաղաքական իշխանութեան մասին (1881), մասօնական գաղտնի ընկերութիւնների դէմ (1884), բանւորական հարցի մասին (1891) և այլն: Առանձնապէս ուշադրութեան արժանի է այս վերջին կոնդակը, որի մէջ այնպիսի համարձակ պահանջումներ է անում և այնպիսի առաջադէմ սկզբունքների պաշտպան է հանդիսանում, որ զարմանք էր պատճառել բոլորին: Մեծ քահանայապետը բացարձակապէս յայտնում էր, թէ բանւորների վիճակն անհատատանելի է և մուրացածոյ, որի պատճառը նա համարում էր տիրող տնտեսական ռէժիմի պակասութիւնները և բանւորների ընկերական կազմակերպութիւն չունենալը. «Մենք համոզված ենք, գրում էր նա, և ամէն մարդ պէտք է համաձայնվի, որ արագ և եռանդուն միջոցներով հարկաւոր է օգնութեան հասնել ստորին դասերի մարդկանց, որովհետև նրանք մեծ մասամբ դժբաղդ դրութեան և չքաւորութեան մէջ են, թէեւ արժանի էին լաւագոյն վիճակի»: Խօսելով ի նպաստ բանւորական միութիւնների (կորպորացիաների), և ընդդէմ նրանց հարստահարողների և վաշխառուների, Լեոն XIII աւելացնում է. «Այս բոլորի վրա պէտք է աւելացնել աշխատանքի և առեւտրի արդիւնքների մենավաճառութիւնը, որը ձեռք է անցել մեծատունների և հարուստների մի փոքր խմբի, որի ծառայական լուծի տակ հեծում է պրօլէտարիայի մեծ բազմութիւն... Թող պետութիւնը նախախնամութիւն լինի առանձնապէս այն աշխատաւորների համար, որոնք պատկանում են չքաւոր դասին»: Հռոմի պապը՝ իր եկեղեցական գահի բարձրութիւնից ժողովրդի և բանւոր դասակարգի. պահանջների փաստաբանը և պաշտպանն էր հանդիսանում. առ նոր և շատ կարեւոր մի երեւոյթ էր, որի վրա Եւրօպան իսկոյն ուշադրութիւն դարձրեց:

Լեոն XIII-ի կեանքի իրեղէն է եղած եկեղեցու միութեան խնդիրը և նա իր գահակալութեան ընթացքում բազմաթիւ գրութիւններ է ուղղել այս նպատակի իրագործման համար: Առանձնապէս հայոց վերաբերեալ նա կոնդակ է հանած 1888-ին: Այս կոնդակը իր ժամանակ մեծ յուզում առաջ բերեց թէ հայ հոգեւորականների և թէ լրագրութեան շրջանում, որոնք հարկաւոր համարեցին լռութեամբ չը բաւականանալ և պատասխաններ տուին: Այս «Շրջաբերական թուղթը» (մենք ունենք մեր ձեռքում Կ. Պօլսում կատարված հայերէն թարգմանութիւնը) ուղղված էր հայ կաթօլիկ կղերին և ժողովրդին, հետեւեալ մակագրով. «Առ պատուական եղբարս Ստեփաննոս Պետրոս Ժ. (Ազարեան) պատրիարք Կիլիկիոյ, արքեպիսկոպոսունս, և սիրեցեալ որդիս, կղերն և միաբանուհիս և հայածէս ժողովուրդն, որք ի շնորհս և ի հաղորդութեան Առաքելական Աթոռոյ», և սկսվում է «Հայրական սէրն» բառերով: (Պապերի կոնդակները յիշվում են իրանց բնագրի առաջին բառերով): Կոնդակի բովանդակութեան ամփոփումն են հետեւեալ տողերը:

«...Արդ մէկ կողմէն հայ ժողովրդեան հանճարն, նախնեաց աւանդութիւններն և անցեալ դարուց ամէն յիշատակներն առ այս ճշմարտութեան Աթոռ կը մղեն ձեզմէ բաժանեալ հայերը, և զանոնք այնպիսի ուժով կը յանկուցանեն, որ այլ ևս դանդաղելու տեղի չըլլայ և միւս կողմանէ այս Առաքելական Աթոռս միշտ իր ամէն ջանք ըրած է, որ ձեր ազգը միշտ իրեն սերտագոյնս միացեալ պահէ, և զայն, եթէ երբէք թերանայ, նորէն միութեան մէջ վերահաստատէ. վասնորոյ ձեզ, պատուական եղբարք, համոզելու, և Մեզ՝ յուսալու կարի ծանր ապացոյցներ կը ներկայանան, որ վաղեմի միաբանութիւնն կատարելապէս վերահաստատվի, որ արդարև ձեր ազգին համար մեծ բարեաց պատճառ պիտի ըլլայ, ոչ միայն յայնմ, որ հոգւոց յաւիտենական փրկութեան կը պատկանի, այլ և նոյն իսկ բարօրութեան և ամենայն ցանկալի բարւոյ այս աշխարհի վրա...»:

Այս վերջին տողերը առիթ էին տուել հայոց լրագիրներին հեգնութեան առարկայ դարձնելով խորհրդածելու, թէ պապը նաև աշխարհական կամ քաղաքական բարիք էր խոստանում հայերին դէպի կաթօլիկութիւն հրապուրելու համար: Ինչպէս վերը յիշեցինք, այս «Շրջաբերական թղթին» շատ պատասխաններ գրվեցան, մեծ մասը վիրաւորական ակնարկութիւններով համեմված: Այդ պատասխանների մէջ ամենից պատշաճաւորը և համեմատաբար հիմնաւորը՝ Մէլքիսեդէկ եպիսկոպոս Մուրադեանինն էր: Լեոն XIII-ի այս կոնդակը որ և է գործնական արդիւնք չունեցաւ, ինչպէս պէտք էր էլ սպասել կանխաւ: Անցած են այն ժամանակները, երբ. այդպիսի մի «շրջաբերական թղթով» կարելի էր ազդել ամբողջ մի ժողովրդի՝ այն էլ սեփական ինքնուրոյն եկեղեցու ոգով տոգորված մի հա-

չին ներկայացնի սահմանված տուրքը, պարտաւոր են վճարել 10% տուգանք ապառիկ մնացած գումարի համար։

Հանքերի արդիւնագործութեան մասին ճիշտ վիճակագրական տեղեկութիւններ ունենալու նպատակով ժողովը յանձնեց խորհրդին յառաջորդ տարվայ ժողովի համար մշակել նպատակայարմար կոնտրոլի ծրագիր։

Այն դէպքերում, երբ վերստուգող յանձնաժողովը տեսնէ ակներև գեղծումներ, նա պէտք է այդ մասին զեկուցանէ լեռնային վարչութեանը, խնդրելով նշանակել ժողովի արտակարգ նիստ։

Պաշտօնեաների ընտրութեան հարցը մեծ վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ և նրա լուծումը յետաձգվեց վերջին ժողովին, որ տեղի կունենայ այսօր, չորեքշաբթի, յուլիսի 9-ին։

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Երկուշաբթի, յուլիսի 7-ին, երեկոյեան Մուրաչկոյի թատրօնում կայացաւ 26-րդ համբաժանելի ներկայացումը։ Խաղում էին «Արդիւնաւոր պաշտօն» Օստրովսկու։ Նախ քան խաղի մասին գրելը, չենք կարող չը նկատել այս գործի ղեկավարների ֆանատիկոս գործունէութիւնը. նրանք ոչ մի շաբաթ ժողովրդին չեն թողել առանց զուարճութեան և ահա այժմ այս տրոպիքական շոգերին՝ չը նայած որ ոչ մի թատրօնում ներկայացումներ չեն տրվում, նրանք շարունակում են իրանց գործը և մտադիր են ամբողջ ամառը տալ ներկայացումներ՝ աւելացնելով օր օրի վրա սիրողների թիւը։

Յուլիսի 7-ի ներկայացումը մի առանձին հետաքրքրութիւն ունէր այն պատճառով, որ այդ օրը մասնակցում էին օր. օր. Աստղիկ և Վարսենիկ քոյրերը—Իւլինկայ և Պոլինա քոյրերի դերերում և պէտք է ասած վերին աստիճան նազելի կերպով կատարեցին այդ չարաճճի քոյրերի դերերը։

Օր. Վարսենիկի անունը անծանօթ չէ ժողովրդական թատրօնի և այնտեղ յաճախող հասարակութեանը. նա ամբողջ երկու սեզօն, 1899 և 1900 թւականներին, իր ուսերի վրա է տարել Աւճալեան բեմի կանացի դերերը, իսկ օր. Աստղիկի մասին քանիցս կարդացել էինք նպաստաւոր լուրեր Պետերբուրգից, այնտեղ տրված ներկայացումներից, և նա կատարելապէս արդարացրեց այդ հեռաւոր գովասանքները։ Բացի յիշված քոյրերից այդ օրը առաջին անգամ բեմ էր դուրս եկել օր. Հայկանուշ՝ Վիշնեւսկայի դերում, բայց նրա խաղի մէջ խիստ նկատելի էր սկսնակութիւնը և և գուցէ այս էր պատճառը, որ խօսում էր շատ ցածր և պահում իրան քաշված։ Առհասարակ դերակատարների մէջ առաջնութեան պատիւը պատկանում էր տիկ. Ջաբէլին, որ աքանչելի կերպով կատարեց Կուկուշկինայի դերը, անհագին զուարճութիւն և ծիծաղ պատճառելով հասարակութեանը։ Լաւ էր նմանապէս պ. Ամօ-Խարազեան Ժադովի դերում, միայն թէ վերջինս շատ է սիրում դերի ամբողջ ընթացքում իր խաղին տալ դրամատիզմ. դա մեր կարծիքով սխալ է. եթէ կայ մի տեղ, որ կարելի է դերին այդ գոյնը տալ—դա երրորդ գործողութեան մէջ է, իսկ մնացած ժամանակ նա սովորական պարզ ձևով պէտք է խաղայ և պահէ իրան։ Մնացած դերակատարներից իր մտածված խաղով աչքի էր ընկնում պ. Սաբեան՝ Իւսօվի դժուար դերում. պարոնին մենք տեսել ենք ուրիշ անգամներ ևս և նրա մէջ նկատելի է մեծ առաջադիմութիւն. լաւ բէմիսօրի ձեռքին նրանից լաւ բեմական ույժ կարող է դուրս գալ։ Պ. Փիրումեան չը փչացրեց իր Բէլօգուբօվի անգոյն դերը։

Հետևեալ ներկայացումները լինելու են. «Պարիզի Աղքատները», «Թուղթ խաղացողի կեանքը» և «Մանցաու Եղբայրները», բոլորն էլ օր. օր. Աստղիկի և Վարսենիկի մասնակցութեամբ։ Խորհուրդ ենք տալիս ժողովրդին օգտվել տեսնելու Պետերբուրգից եկած մեր այս հիւրերին։

Չը նայած «սև» երկուշաբթի օրվան՝ հասարակութիւնը լիքն էր թատրօնում։

Անյուշ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Բագու, յուլիսի 4-ին

Հազիւ թէ լինի մի ուրիշ գործարանական քաղաք, որտեղ հրդեհները այնպիսի առօրեայ երևոյթներ դարձած լինեն, ինչպէս Բագուն էր սրանից մի երկու տարի առաջ, երբ նրա գործարանական կեանքը եռման բարձր շրջանի մէջն էր։ Դժբախտաբար թէ բարեբախտաբար, այս վերջին երկու տարվայ ընթացքում, շնորհիւ ընդհանուր «կրիզիսի», հրդեհների տուտը համարեա թէ կտրվել էր։ Էլ չը կային նախկին սարսափելի աղէտալի հրդեհները, որոնք տասնեակներով մարդկային զոհեր էին կլանում և որոնք մի անգամ տեսնողի վրա մի այնպիսի տպաւորութիւն էին թողնում, որ երբէք չէր կարելի մոռանալ նրանց։ Այո, հրդեհների «կրիզիս» էլ էր։

Բայց՝ ոչինչ յաւիտենական չէ, ասում է առածը։

Յուլիսի 1-ին, երեկոյեան ժամի մօտ 6-ին, Սև Քաղաքում, Պաչչեւի գործարանում, անյայտ պատճառներից բռնկվեց գետնախորշի մարաններից մէկը, որի մէջ գտնվում էր 10—15 հազար պուդ նաւթ։ Շնորհիւ այդ օրվայ սաստիկ քամուն, կրակը քանի գնաց մեծացաւ, ընդգրկեց շտեմարանի ամբողջ մակերեւոյթը և մի քանի րոպէի մէջ անցաւ շտեմարանի մօտ գտնվող 30,000 պուդանոց նաւթային պահեստը, իսկ այնտեղից մի ուրիշ աւելի մեծ պահեստ։ Այնուհետև հրդեհը աւելի մեծ չափեր ընդունեց։ Այրվող պահեստներից նաւթը սկսեց կամաց-կամաց դուրս թափվել և բակի մէջ տարածվելով, դուրս թափվեց փողոց ու, ճանապարհին պատահած ամեն մի բան ոչնչացնելով՝ հասաւ «Եղբ. Նոբէլ» ընկ. «Наливная станція»-ին, որը չը նայելով բանւորների և վրա հասած հրդեհաշէջների ջանքերին, սկսեց այրվել։

Գիշերվայ ժամը 11-ին հրդեհը սկսեց կամաց-կամաց դադարել։ Նոբէլի «Наливная станція»-ն 7 սաժէն տարածութեան վրա այրվել վերջացել էր և մնացած գերանները մրխում էին։ Նաւթի պահեստների նաւթն էլ այրվելով վերջանալու՝ կրակը անցնելու վրա էր, երբ յանկարծ անսպասելի կերպով պայթեց 15,000 պուդանոց պահեստներից մէկը։ Պայթումը այնքան սաստիկ էր, որ մօտիկ գտնվող տները հիմքերից շարժվեցին։ Մի ակնթարթում այրվող նաւթը դուրս թափվեց և կրակի գետեր կազմելով դիմեց դէպի չորս կողմը։ Այդ պահեստը ջրով պահպանող 10 մարդիկ, չը կարողանալով յանկարծակի վրա հասած հեղեղից ազատվել, ծանր այրուածքներ ստացան։ Ենթադրվում է, որ շատերը բոլորովին այրվել են, որովհետև պայթման րոպէին պահեստի մօտ 20—25 մարդիկ են եղել։

Դուրս թափվելով պահեստից՝ այրվող նաւթը իր ճանապարհի վրա դարձեալ ընդգրկեց Նոբէլի «Наливная станція»-ն, որը և ամբողջովին այրվեց։ Այնուհետև միմեանց յետևից պայթեցին Նոբէլի նաւթուղիների երկաթէ խողովակները, որոնց մէջը լիքն էր նաւթով, որը դուրս թափվեց և սկսեց տարածվել չորս կողմը, այրելով երկաթուղու շպալները, մօտիկ գտնվող համարեա թէ բոլոր շինութիւնները, երկու քարէ տուն, մի գոմ և մի խանութ։

Այնուհետև կրակն անցաւ ճանապարհի միւս կողմում գտնվող Մանթաշեանի պահեստները, որոնք ամբողջովին այրվեցին։ Բարեբախտաբար, նրանց մէջ գտնվող նաւթի մեծ մասը կարողացել էին շուտով դատարկել, եթէ ոչ հրդեհը կարող էր սարսափելի չափեր ընդունել։ Այրվող նաւթի գետը այնուհետև դիմեց դէպի ծովափը, որտեղ այրվեցին Պաչչեւի և Մանթաշեանի նաւահանգիստները։ Երկու օր ու գիշեր շարունակվելուց յետոյ հրդեհը յուլիսի 3-ին երեկոյեան վերջացաւ, իսկ այրված շինութիւնների և պահեստների մնացորդները դեռ ևս շարունակում էին մխալ։

Այրվել են մի քանի ձիեր և 10—12 մարդ ծանր վէրքեր են ստացել։ Այրված մարդկանց թիւը ստոյգ յայտնի չէ, բայց ենթադրվում է, որ 8—10 հոգի պէտք է լինեն։

Վնասները հասնում են մի քանի հարիւր հազարների։

Ինչ վերաբերում էր մեր հրդեհաշէջների խմբին, որ տարեկան մի քանի տասնեակ հազարներ է կլանում, կարելի է ասել, որ ոչ մի զգալի օգուտ չէ տալիս գործարանների հրդեհների ժամանակ և մարդ զարմանում է, թէ ինչպէս մեր քաղաքային վարչութիւնը չէ կարողանում հասկանալ, որ ժամը երկու գոյլ ջուր սրսկող մեքենան չէ կարող ոչինչ անել այնպիսի հրդեհների դէմ, ինչպիսիները առհասարակ լինում են Բագւում։ Ուրիշ քաղաքներում սրսկիչ շոգեմեքենաներ և ուրիշ զանազան յարմարութիւններ են ձեռք բերում հրդեհաշէջների համար, իսկ մեզ մօտ այդ մասին ոչ ոք չէ էլ ուզում մտածել և հրդեհների ժամանակ դուրս են գալիս իրանց անդրջրհեղեղեան ժամանակներից մնացած տիկնային սրսկիչներով, որոնք մարդու մէջ ծիծաղ և զզուանք են յարուցանում...

Վ. Թումանեան

ՆԱՄԱԿ ԳՈՐՈՒՑ

Յուլիսի 4-ին

Այսօր, յուլիսի 3-ին, Գորու հասարակութիւնը հողին յանձնեց իր համակրութիւնը վայելող մի անդամի մարմինը։ Շատերին յայտնի բժիշկ Գէորգ Տատեանի անսպասելի մահը ցաւալի էր մանաւանդ այն տեսակէտից, որ այդ երիտասարդը, մինչև իր վերջին շունչը հաւատարիմ մնալով իր սկզբունքին, մի բարեխիղճ բժիշկ էր, հեզ, խոնարհ, բարի և որ ամենագլխաւորն է՝ ազնիւ մարդ, որպիսիների կարիքը մեր հասարակութեան համար շատ մեծ է։ Ժամանակ թէ անժամանակ, գիշեր թէ ցերեկ ոտքով վազում էր նա ամեն մի իրանից օգնութիւն խնդրող հարուստ թէ աղքատ հիւանդի մօտ, աղքատ հիւանդներին ձրի բժշկելով հանգերձ դեղերի փողն էլ ինքն էր վճարում, յուրջ հիւանդների մօտ գիշերներ էր լուսացնում։ Բայց այս չէ բոլորը. հանգուցեալի դռները բաց էին ամենի առաջ. ամեն մէկը դիմում էր նրան զանազան խորհուրդների համար։

Թէ մինչև որ աստիճան Գորու հասարակութիւնը սիրում էր իր երիտասարդ բժշկին, դրան ապացոյց էր այսօրվայ նրա շքեղ թաղումը, որի նմանը Գորին չէ տեսած։ Ամբողջ քաղաքը սուգի մէջ էր. վաճառականների, արհեստաւորների և այլ խանութները, առանց բացառութեան, բոլորն էլ փակված էին։ Բացի Գորու հայ հոգևորականութիւնից, եկել էին պատւելու հանգուցեալին և զանազան գիւղերից բազմաթիւ քահանաներ։ Թաղմանը ներկայ էր ամբողջ հասարակութիւնը, առանց խտրութեան, ուսանողներ, գիմնազիստներ, աշակերտներ, աշակերտուհիներ, ներկայ էին նա և Սուրամից և Միխայլովից եկած պատգամաւորներ։

Եկեղեցում պատարագի ժամանակ երգում էր Իսահակ Դաւթեանցի պատրաստած երգեցիկ խումբը, իսկ ճանապարհին նուագում էր սիրողներից կազմված խումբը։ Դագաղը ձեռքերի վրա բարձրացրած տանից մինչև եկեղեցին տարան գիմնազիստները, իսկ եկեղեցուց մինչև գերեզմանատուն կէս ճանապարհը տարան ուսերի վրա բանւորները, կէսից մինչև գերեզմանատուն տարան օրիորդները։ Դագաղի վրա դրված էին պսակներ Գորու վաճառականներից, գիմնազիստներից, մի խումբ օրիորդներից, մտերիմ բարեկամներից, Սուրամի հայ երիտասարդներից, Մկրտիչ Ղեվոնեանցից (արծաթէ պսակ), Գայուստեանից, ուսուցիչ Սահաթեանցից, Միրիմանեանցից և Սօմխեանցից։ Յանձին նրա մեծ կորուստ ունեցան գորեցիները, որովհետև մեծ ապագայ էին խոստանում նրա եռանդը և գործունէութիւնը, այնպէս որ չէր անցնի մէկ երկու տարի և մենք կը տեսնէինք հանգուցեալին Գորու քաղաքագլխի պաշտօնում։

Դամբանականներ խօսեցին եկեղեցում Սիմօն քահանայ Աբրահամեանը, Յակոբ քահանայ Խուցեանցը, ուսուցիչ Յարութիւնեանցը, Սուրամի պատգամաւոր Գրձելեանցը, եկեղեցու գաւթում խօսեց զինւորական բժիշկ Կարպովիչ, ուսանող Ալէքսանդր Պօպովեանց, Դա-

---

մայնքի, կրօնական դաւանութեան վրա։ Այդ կոնդակը ոչ մի լուսաւորչական հայի կրօնափոխ չարեց, ընդհակառակն նոյն իսկ պառակտութիւն առաջ բերեց լուսաւորչական և կաթոլիկ հայերի մէջ։ Միայն թէ բազմաթիւ խելահաս և անկողմնապահ հայեր չէին կարող ուշադրութիւն չը դարձնել կոնդակի գործածած ոճի և մտքի վրա։ Փոխված էին հանգամանքները։ Այլ ևս «հերետիկոս» և այլ դրա նման վիրաւորիչ խօսքեր չէին գործածվում, ընդհակառակն կոնդակի հեղինակը աշխատել էր շոյել հայի ինքնասիրութիւնը՝ խօսելով հայ ծէսի և լեզուի մասին, «որ հնութեամբ, գեղեցկութեամբ և մեծահռչակ մատենագրութեամբ փայլած է»։ Յիշվում էին՝ «հայ ժողովրդեան հանճարը», «չքեղ մարտիրոս սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ», «հայոց հեզաքարոյութիւն» և այլն։ Այս բոլորը՝ ժամանակի, նոր հոսանքի նշաններ էին։

Հայերին ուղղած կոնդակի անաջողութիւնը չը յուսահատեցրեց Լեօն XIII-ին։ Նա 1894 թ. յունիսի 20-ին մի նոր կոնդակ արձակեց եկեղեցու միութեան մասին, որ գորովալից խօսքերով բոլոր քրիստոնեաներին հրաւիրում էր «մի հօտ և մի հովիւ» կազմելու։ Շատ նշանաւոր է այս քահանայապետի մի ուրիշ կոնդակը, որ նա արձակեց նոյն տարի նոյեմբերի 20-ին յատկապէս արևելեան եկեղեցիների վրա։ Լեօն XIII միշտ առանձին հակում է տածել դէպի արևելեան քրիստոնեաները և այդ պատճառով էլ նրան տուել են «արևելասէր քահանայապետ» տիտղոսը։ Այս «Արևելեան եկեղեցեաց» կոչված կոնդակում՝ պապը մեծ գովարանութեամբ է խօսում արևելեան ծէսերի և արարողութիւնների մասին, խստիւ պատուիրում է, որ արևելեան ծէսով վարվող կաթոլիկների (հայ, յոյն, քաղդէացի և այլն) ոչ լեզուի, ոչ եկեղեցական արարողութիւնների և ոչ ներքին բարեկարգութեան հարցերում լատին կղերը չը մասնակցէ. հրամայում է լատիններին, որ չաշխատեն արևելածէսներին լատին ծէսի դարձնելու, մինչև իսկ լատինածէս արևելցիներին էլ իրաւունք և խորհուրդ է տրվում վերադառնալ իրանց ազգային ծէսի, ազգային լեզուի և սովորութիւնների գործածութեան։ Այն խիստ օրէնքները, որ այս կոնդակում դրված են, մինչև իսկ յուզում և դժգոհութիւն են առաջ բերել բուն լատինական կամ լատինականութեան յարած արևելեան մի քանի շրջաններում. բայց պապի հրամանը և կարգադրութիւնը շատ որոշ էր և տարբեր մեկնութեան կարօտ չէր։

Պէտք է խոստովանել, որ հանգուցեալ Ազարեան կաթողիկոս շատ լաւ գիտցաւ օգուտ քաղել Լեօն XIII-ի այս տրամադրութիւնից և նա ամեն կերպ հոգաց և իրագործեց հայ-կաթոլիկ եկեղեցու ինքնօրինութիւնը։ Ազարեան այդ կերպով աջողեցաւ ոչ թէ միայն բոլորովին թօթափել լատինների միջամտութիւնը հայ-կաթոլիկների ներքին, թեմական գործերում, այլ մինչև իսկ մի քանի պարագաներում աւելի բարձր դիրք գրաւեց, քան նոյն իսկ Կ. Պօլսի պապական պաշտօնական նուիրակը։

Հռոմում հայ արարողութիւնը յարգանքով է ընդունված և շատ անգամ պատահած է, որ այնտեղ լատին եկեղեցիներում հայերէն հանդիսաւոր պատարագ է մատուցված։

Ներկայ պատրիարք—կաթողիկոս՝ Պօղոս Պետրոս Ժ. Էմմանուէլեան՝ որչափ մենք գիտենք, չունի այն քաղաքագիտական հմտութիւնը և ազգային իրաւունքի նախանձախնդրութիւնը, որով օժտված էր իր նախորդը, կամ գոնէ այն չափով չունի, որչափ ունէր Ազարեան։ Բայց նոյն իսկ այսպիսի համեմատաբար թոյլ պատրիարքի օրով էլ Հռոմի Աթոռը՝ հետևելով իր պետի ցուցումներին, շատ խոհեմ և աչալուրջ կերպով է վարված։ Մեզ յայտնի է մի դէպք, երբ Էմմանուէլեան պատրիարքը ուզում էր հրաժարվել մի կարգադրութիւնից, որը վերաբերվում էր իր կաթողիկոսական իշխանութեան և հայ-կաթոլիկ եկեղեցու ազգային իրաւունքին էր։ Լեօն XIII-ի պատուէրով Հռոմից մինչև իսկ յանդիմանութիւն տրվեց նրան թէ այդ բանը՝ նրա՝ իբրև կաթողիկոսի՝ իշխանութեան սեփական է և թէ ս. Աթոռը չի խառնվի դրա մէջ։ Այս կերպով պատրիարք Էմմանուէլեանին մի փոքր դաս տրվեց։

Լեօն XIII հրատարակեց 1901 թ. մարտի 19-ին իր վերջին կոնդակը, որը նա իր կտակն էր կոչում։ Այս վերջին կոնդակում քրիստոնեաների լուրջ ուշադրութիւնն է հրաւիրում ընդհանուր տիրող անհաւատութեան և անտարբերութեան վրա և իբրև եկեղեցու գլուխ՝ յայտնում է, թէ խաղաղութիւն և երջանկութիւն կարելի է գտնել միայն քրիստոնէութեան և եկեղեցու մէջ։

Իր բոլոր կոնդակների և այլ գրութիւնների մէջ Լեօն XIII երևան է եկել իբրև մի խորունկ փիլիսոփայ, ժամանակակից ոգով տոգորված։ Նրա մեծութիւնը հէնց նրանումն էր, որ նա աշխատում էր միշտ հաշտեցնել եկեղեցին ժամանակի ոգու հետ, փոխանակ երկուսը միմեանց դէմ զինելու։ Նա չունէր իշխանութեան ծարաւ, չունէր անհամբերող, աններողամիտ ոգի և չէր առաջնորդվում նեղ, կանխակալ սկզբունքներով։ Այսպիսի սկեպտիկ և կրօնական անտարբերութեամբ լի ժամանակում նա՝ միմիայն իր անձնական տաղանդով և հաւատքի համար ունեցած անսպառ եռանդով՝ կարողացաւ պապութեան հեղինակութիւնը հասցնել մինչև այդ աներևակայելի բարձրութիւնը։ Այս իրողութիւնը անհաւատալի պիտի թուէր անշուշտ սրանից մի քառորդ դար առաջ, երբ Լեօն XIII նստում էր աշխարհական իշխանութիւնից զրկված մի գահի վրա, որ ամեն կողլքված սկսել էր quantité negligeable նկատվել։

Սարուխան

ւիթ Գալուստեանց, իսկ գերեզմանատանը Սահակ քահանայ Մինասեանցը։

Մ. Մարութեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յուլիսի 7-ին քաղաքային դուման իր նիստում, յարգելով Միքայէլեան արհեստաւորաց դպրոցի տեսչի խնդիրքը, վճռեց, իբրև լրացուցիչ գումար, նորան տալ 425 րուբլի դէպի Մոսկվա աշակերտական էքսկուրսիա կատարելու համար։ Նմանապէս որոշվեց քաղաքի ազատ գումարից փոխարինաբար բաց թողնել քաղաքային լոմբարդի համար 80,000 րուբլի։ Իսկ ինչ վերաբերում է կիրակի և տօն օրերին առևտուր անելու ժամերի որոշման, այդ հարցը իր բարդութեան պատճառով յետաձգվեց մինչև աշնան նիստերի վերսկսվելը և ընտրվեց 5 հոգուց բաղկացած մասնաժողով, որին և յանձնվեց Ուպրավայի հետ միասին մշակել այդ հարցը և ներկայացնել դումային։

—

Քաղաքային ապաստարանների վերահսկող յանձնաժողովի երէկվայ նիստում, համաձայն առաջին ապաստարանի կառավարչի առաջարկութեան, որոշվեց ազատ գումարներից 40 րուբլի յատկացնել 4 հիւանդ գիշերօթիկներին հայրենիք ուղարկելու համար։

—

Նոյն նիստում որոշվեց երկրորդ ապաստարանի համար նայել պ. Յօխսօվի շինութիւնը, որը եթէ յարմար գտնվի, վարձել ապաստարանի համար, հակառակ դէպքում կրկին մնալ մի և նոյն շինութեան մէջ մի տարի ժամանակով, որի ընթացքում կամ կառուցանել նորը կամ վարձել աւելի յարմարը։

—

«Кавказъ» լրագրին հեռագրում են Դիլիջանից. «Յուլիսի 6-ին, հրացանաձգութիւնից յետոյ, ձերբակալվեց Սիբիրիայից երեք անգամ փախած Սէյիդ-Մամիմ-աղա Իսկանդերբէկով, Կուչչի նախկին աղալարը»։

—

Երկուշաբթի, յուլիսի 7-ին, առաւօտեան 11 ժամին, Թիֆլիսի Զուղուբէթ Թաղում պատահեց մի դժբաղդ դէպք, որին զոհ գնացին 5 բանուորներ։ Նրանք քանդում ու փորում էին սարի վրա մի հողաբաժին, որի տէրը կառաբել էր տալիս այդ աշխատանքները տուն շինելու նպատակով։ Փորուածքը փուլ եկաւ և իր տակը թողեց 6 բանուորների, որոնցից միայն մէկին աջողվեց հանել կիսակենդան։ Մնացածները մեռած էին։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների լեռնային դէպարտամենտի գիտնական մասնաժողովը, որի քննութեանն էր յանձնված Թիֆլիսի Սօլոլակի սարի միջով տունէլ անցկացնելու հարցը, կարծիք յայտնեց, որ տունէլ անցկացնելն այդ սարի միջով վնաս չի հասցնի Թիֆլիսի հանքային բաղանիքների ջրերին։

—

Ժողովրդական տարրական կրթութեան նպաստող ընկերութիւնների համաժողովը, որ պէտք է տեղի ունենար մօտ ժամանակներս, մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ, առ այժմ յետաձգված է։ Ենթադրում են, որ նա կը կայանայ 1905 թւականի սկզբում։

—

Նիժնի-Նովգորոդից հեռագրում են «Новое Время» լրագրին, որ յուլիսի 2-ին, առաւօտեան, Վոլգա գետի վրա, Սօրմովի մօտ, այրվեց «Նադեժդա» ընկերութեան «Петръ I» մարդատար և ապրանքակիր մեծ շոգենաւը։ Մարդկային զոհերի թիւը մի քանի տասնեակի է հասնում։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութիւնը, գիտութիւնների ակադեմիայի խնդրանքով, յանձնարարում է Թիֆլիսի Ֆիզիքական գիտարանին Մցխէթ կայարանի մօտ գտնվող պետական հողերից մի բաժին բաղկացած մի քանի դեսեատիններից, որպէս զի գիտարանի վարչութիւնը այդտեղ հիմնէ մագնիսային բաժանմունք։ Որովհետև մտադրութիւն կայ Թիֆլիսում մօտ ժամանակներում սարքել էլէքտրական տրամվայ և էլէքտրական լուսաւորութիւն, ուստի գիտարանի մագնիսային բաժանմունքը անհնար է համարված թողնել Թիֆլիսում։ Դիտարանի միւս բաժանմունքները կը մնան իրանց նախկին տեղում։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 2-ից հրատարակված է թէ քաղաքում և թէ շրջակայքում զէնք կրելու իրաւունք չունենալու վերաբերմամբ օրէնքը։ Գուցէ այդպիսով մասամբ վերջ կը տրվեն այն անընդհատ մարդասպանութիւններին, որ զարմանալի չափերի էր հասել վերջին ժամանակներս։ Հէնց այդ օրէնքը հրատարակված օրը մարդասպանութեան երէք դէպք եղաւ»։

—

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ սանիտարական մասնաժողով կայ, որը իր գոյութիւնը յայտնում է երբեմն երբեմն իր յայտարարութիւններով, բացարում կպցրած։ Անցածներում լսեցինք, որ այդ մասնաժողովը կանօնագրութիւն է կազմում և այլն։ Յարգելի պարոնների ուշադրութիւնը հրաւիրում ենք մի քանի աղտամբարների վրա, ուր սատկած անասուններ միշտ անպակաս են. գետի հոսանքով, հորթի, կատուի, շան լէշեր հոսում են»։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Անձրևները չարունակ տեղում են։ Ցանքը թէպէտ լաւ տեսք է ներկայացնում, բայց վայրենի բոյսերով խեղդված են շատ արտեր, որոնց տէրերը աւելորդ բոյսերը և փշերը «քաղհանք» են անում ձեռքով։ Բայց և այնպէս այս տարվայ արդիւնքը բաւարարութիւն կարող է տալ տեղական ազգաբնութեան, եթէ այսուհետև ազատ մնայ բնական պատահարներից»։

—

ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻՑ մեզ գրում են. «Յայտնի է, որ Սարիղամիշը, զինւորական իշխանութեան կարգադրութեան համաձայն, պատկանում է միայն տեղիս ելիսաւետպօլեան զօրագնդի վարչութեանը. հետևաբար տեղիս ազգաբնակութիւնը մինչև այսօր այստեղ բնակվում է իբրև վերաբնակիչ և ոչ մշտական բնակիչ, և այդ հանգամանքի շնորհիւ տների մեծ մասը շինված են միայն տախտակից, նկատի ունենալով այն անկայուն դրութիւնը, որ զօրագնդի վարչութիւնը երբ և իցէ իրան վերապահված իրաւունքով կարող է հեռացնել սրանց։ Սակայն ներկայ տարվանից տեղիս զօրագնդի հրամանատար գնդապետ Ցիցիանովի անունով մի կարգադրութիւն է ստացված, որով Սարիղամիշի վերաբնակչութիւնը սրանից յետոյ ճանաչվում է մշտական բնակչութիւն և իւրաքանչիւր մարդու որոշ չափով հող է յատկացվում, բնակարան շինելու համար։ Այդ կարգադրութիւնը յայտարարվելուց յետոյ, այժմ ազգաբնակութիւնը մի առանձին եռանդով սկսել է բնակարաններ կառուցանել։ Այսօր Սարիղամիշում շատ մարդ, թան ու գործը մոռացած՝ միայն բնակարան շինելու գործով է զբաղված։ Ի դէպ. մինչև այժմ, երբ որ և է անգամ տեղիս հայ ազգաբնակութեան սեփական մի վայելուչ եկեղեցի ունենալու համար հարց է արծարծվել, ամեն անգամ այդ հարցը մեծամասնութեան կողմից տապալվել է իր անորոշ դրութեան և եկեղեցու համար սեփական հող չը լինելու առարկութեամբ. բայց այժմ, երբ այդ երկու խոչընդոտ հանդիսացող հանգամանքները բարձվել են և եկեղեցու համար հող ձեռք բերելու գործը ամենայն հեշտութեամբ կը կատարվի,—տեսնենք գոնէ սրանից յետոյ բնակչութիւնը հոգ կը տանէ և կիրագործէ այդ աւելի քան կարևոր գործը, թէ էլի նորանոր պատրուակներ պիտի հնարէ այդ ձեռնարկութիւնը խանգարելու»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՊԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

—

Հռոմից, յուլիսի 1-ից, Պետերբուրգի լրագիրներին հեռագրում են. «Դեսպանական աղբիւրից հաղորդում են, որ երէկվայ ամբողջ օրը պապը քնած դրութեան մէջ էր։ Պապը այնքան լղարել է, որ նրա վրա նայել սարսափելի է։ Նոյն դեսպանական աղբիւրից հաղորդեցին, որ ոչ Ռամպօլլան, ոչ էլ ուրիշ կարդինալներ ներկայ չեն լինում բժիշկների այցելութեան ժամանակ։ Հաստատվում է այն լուրը, թէ համաձայնութիւն է կայացել Ռամպօլլա և Գոտտի կարդինալների միջև, և այդ պատճառով երկու ամենաաչքի ընկնող թեկնածուներ են լինելու Գոտտի և Վանուտէլլի։ Որոշակի ասում են, որ ֆրանսիական կարդինալներ Լէնօ, Լանժէնիէ, Րիշար և ունգարական կարդինալ Վասսարի Հռոմ չեն գայ։ Եթէ Ֆրանսիան veto կը դնէ Վանուտէլլիի ընտրութեան վրա, այն ժամանակ նրան կը փոխարինէ Ալիարդին»։

—

Լրագրական տեղեկութիւնները այնքան հակասական են պապական գահի թեկնածուների մասին, որ առ այժմ դժուար է գաղափար կազմել, թէ նրանցից որն է լինելու հաւանական ընտրելին։ Այդպէս, օրինակ, հաւաստացնում են, որ Գերմանիան չէր ցանկանայ պապական գահի վրա տեսնել կարդինալ Գոտտիին, որին Գերմանիայի թշնամի են համարում։ Գոտտիի կողմնակիցները հաւաստացնում են, որ Գոտտին ոչ մի թշնամութիւն չէ տածում դէպի Գերմանիան և այդ բոլոր լուրերը տարածում են նրա անձնական թշնամիները։ Եթէ լուրերին հաւատանք, կարդինալ Ռամպօլլա իբր թէ այն կարծիքն է յայտնել, թէ նա Գոտտիին պապական գահի միակ լուրջ թեկնածուն է համարում։ Գոտտիի ընտրութեան արգելառիթ պատճառներից մէկն էլ համարում են նրա ստոր ծագումը։ Թէպէտ առաջվայ ժամանակները ստոր ծագումի շատ պապեր են եղել, բայց արիստօկրատ կարդինալներից շատերը հազիւ թէ ձայն տան Գոտտիին, որի հայրը ձկնորս էր և մշակ Գէնուէզեան նաւահանգստում և որը ազգականներ ունի հասարակ բանուոր ընտանիքների հետ։ Ինքն կարդինալ Գոտտի, ինչպէս պատմում են նրա կողմնակիցները, երբէք չէ երազել պապական խոյրի մասին և ամենևին չէ ցանկանում եկեղեցու գլուխ դառնալ։ Գոտտին շատ լուռ և ծածկամիտ բնաւորութիւն ունի։ Այդ կողմից նա շատախօս կարդինալ Կապէչէլատրայի կատարեալ հակապատկերն է կազմում, որի անունը, որպէս պապական գահի թեկնածուի, բաւական յաճախ է յիշվում։

—

Կարդինալ Օրէլլիա։ Կարդինալ Լիւգովիկօ Օրէլլիա, որպէս նրան անուանում են հիւսիսային Իտալիայում, կամ Օրէլլին, որպէս ընդունված է անուանել նրան Հռոմում և որին վիճակված է կառավարել պապական գահը տաս օրվայ ընթացքում պապի մահից յետոյ, շտապեց արդէն բնակութիւն հաստատել Վատիկանում, որպէս զի պապական կուրիայի վարչութեան ղեկը իր ձեռքն առնի Լեոն XIII-ի մահվան րոպէին։ Բոլոր կարդինալներից նա ամենայայտնի և ժողովրդական անձնաւորութիւնն է Հռոմում։ Եւ զարմանալի էլ չէ. Օրէլլիան ամենահին կարդինալն է և միակն է կարդինալներից, որ մասնակցել է 1878 թւի կօնկլավին, երբ պապ ընտրվեց Լեոն XIII-ը։ Կարդինալ Օրէլլիան ծագումով պատկանում է բարօն դի-Սանտօ Ստեֆանօ արիստօկրատական ցեղին։ Նրա մօրեղբայրը, կոմս Սօլարօ դէլլա Մարգարիտօ, մինիստր-նախագահ և արտաքին գործերի մինիստր էր Կարլ-Ալբէրտի ժամանակ, 1848 թւին։ Ապագայ կարդինալը կրթութիւն ստացաւ Տուրինի եզուիտական դպրոցում։ Ապա զանազան պատասխանատու պաշտօններ վարելուց յետոյ, Պիոս IX պապը նրան կարդինալութիւն տուեց։

Վատիկանեան շրջաններում կարդինալ Օրէլլիային ոչ միայն չեն սիրում, բայց մինչև անգամ ատում են։ Հպարտ, խիստ և անմատչելի, նա բազմաթիւ թշնամիներ է վաստակել։ Լեոն XIII պապի հետ նա միշտ լարված յարաբերութիւնների մէջ էր գտնվում։ Օրէլլիան, առանց քաշվելու, պախարակում էր պապի քաղաքականութիւնը, գտնում էր, որ Լեոն XIII երես տուեց հոգևորականութեանը, պահանջում էր խիստ միջոցների գործադրութիւն և այլն։ Մի քանի տարի առաջ Օրէլլիան համարեա կտրեց բոլոր յարաբերութիւնները Վատիկանի հետ, չէր գալիս պապական հանդէսներին, մինչև որ, վերջապէս, խաղաղասէր Լեոն XIII ինքն չը խնդրեց նրան մոռանալ հին թշնամութիւնը։ Չը սիրելով Լեոն XIII-ին, Օրէլլիան ուղղակի ատում է կարդինալ Ռամպօլլային և այդ երկու կարդինալների միջև շարունակվում է խուլ, բայց յամառ կռիւ։ Օրէլլիան անպայման հնազանդութիւն է պահանջում իր բոլոր ստորադրեալներից, չէ թոյլ տալիս ոչ մի նկատողութիւն և առարկութիւն իր կարգադրութիւնների դէմ։ Վատիկանի շրջաններում այդ պատճառով երկիւղով են նայում նրա առաջիկայ վարչութեան վրա։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Բերլինի «Local-Anzeiger» լրագրի տեղեկութիւններով, ռուս-գերմանական բանակցութիւնները առևտրական նոր դաշնագրի մասին տեղի կունենան ոչ Բերլինում, այլ Պետերբուրգում։ Ուշադրութեան առնելով այն հանգամանքը, որ գերմանական կառավարութիւնը ցանկութիւն ունի որոշ զիջումներ անել Ռուսաստանին, կարելի է յուսալ,—ասում է լրագիրը,—որ ռուսաց կառավարութիւնն էլ համապատասխան զիջումներ կանէ Գերմանիային։

—Միացեալ-Նահանգների արտաքին գործերի մինիստրութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ Պեկինի ամերիկական դեսպանից, թէ մի քանի պետութիւնների կողմից, ի միջի այլոց և Անգլիայի ու Եապօնիայի կողմից, յայտագրեր են ներկայացված չինական կառավարութեան, որոնցով աջակցութիւն է ցոյց տրվում ամերիկական պահանջներին՝ բանալու Մանջուրիայի զանազան կէտերը օտարերկրեայ առևտրի համար։

—«Avanti» լրագիրը ենթադրութիւն է անում, թէ պապը մեռած է արդէն և կարդինալները առ ժամանակ թագցնում են նրա մահը, որպէս զի ժամանակ ունենան պարզելու իրերի ներկայ դրութիւնը նոր պապի ընտրութիւնից առաջ։

—Վիէննայի «Die Zeit.» լրագրին հաղորդում են Բելգրադից, թէ տեղեկութիւնը Պետր I թագաւորի այցելութեան մասին եւրօպական արքունիքներին վաղաժամ է։ Մինչև նոր պատգամաւորական ժողովի գումարումը թագաւորը ոչ մի տեղ չի գնայ։ Հոկտեմբերի սկզբին թագաւորը մտադիր է ուղևորվել Պետերբուրգ և այնուհետև այցելել եւրօպական միւս արքունիքները։ Բանակցութիւնները թագաւորի այցելութիւնների մասին դեռ ևս չեն սկսված։ Պետր թագաւորի որդիքը Բելգրադ կը հասնեն սեպտեմբերից ոչ առաջ։ Նրանց համար Բելգրադում կը վարձվի առանձին բնակարան, որովհետև պալատում յարմարաւոր տեղ չը կայ նրանց բնակութեան համար։ Հաւատը դէպի Պետր թագաւորը և այն, որ նա պիտի իրականացնէ սերբերի ամենաջերմ ցանկութիւնները, առանձնապէս մեծ է սերբիական երիտասարդութեան մէջ։ Պետր թագաւորը բոլորովին չէզոք է պահում իրան զանազան կուսակցութիւնների վերաբերմամբ. նա ընդհանրապէս բացասաբար է վերաբերվում նրանց։ Նրա ցանկութեամբ կառավարութիւնը հրատարակեց մի կարգադրութիւն առաջիկայ պատգամաւորական ժողովի ընտրութիւնների համար։ Այդ կարգադրութեան մէջ պատուէրվում է աստիճանաւորներին բացատրել ազգաբնակութեան, որ թագաւորը հեռու է կանգնած բոլոր կուսակցութիւններից, որ բոլոր սերբերը հաւասարապէս սիրելի են նրա համար և որ թագաւորը ցանկանում է միայն յարգված տեսնել սահմանադրութիւնը և սերբիական իւրաքանչիւր քաղաքացու իրաւունքները։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

7 յուլիսի

ՀՌՈՄ։ Բիւլլետէն առաւօտեան 9 ժամին. «Անցեալ գիշերը պապը քնած էր միայն մեծ ընդմիջումներով։ Ընդհանուր դրութիւնը լուրջ է»։

Կէսօրից յետոյ 1 ժամ 15 րոպէին սկսվեց հոգեվարքը։ Մեծ պէնիտէնցիարիան մտաւ պապի սենեակը՝ մեղքերի վերջին թողութիւնը տալու համար։ Վատիկանում մեծ յուզումն է տիրում։ Կարդինալները արտակարգ կերպով կանչված են Վատիկան։ Կէսօրից յետոյ 4 ժամին պապը վախճանվեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Կայացաւ բարեգործական կօնցէրտ ի նպաստ պետերհօֆեան բարեգործական ընկերութեան Անգլիական պետերհօֆեան պալատում, որը բարձրաւորացրին իրանց այցելութեամբ Նոցա Կայսերական Մեծութիւններ Թագուհի Կայսրուհիներ Մարիա Ֆէօդօրօվնա և Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա։

8 յուլիսի

ԼՈՆԴՈՆ։ Արքայական զոյգը ուղևորվեց Իրլանդիա։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ «Народни Листы» լրագիրը ջերմապէս պնդում է, որպէս զի քառասունքի առիթով Ալէքսանդր թագաւորի սպանութեան օրից, հոգեհանգիստ կատարվի։ Դեռ առաջ լրագիրը խօսում էր թագակիր անձին պատշաճ եկեղեցական թաղման մասին։ Այդ կերպ Եւրոպային ցոյց կը տրվէր, որ սերբիացիները պատկանում են քաղաքակիրթ և կուլտուրական ժողովուրդներին։ Ապա լրագիրը սաստիկ յարձակվում է Սերբիայի միտրօպօլիտի վրա, ասելով, որ հարկաւոր են բնաւորութիւններ և ոչ թէ այնպիսի մարդիկ, որոնք առաջ հայհոյում էին Կարագէօրգիեվիչների տունը, ինչպէս այժմ վիրաւորում են Օբրէնովիչներին։

ՀՌՈՄ։ Պապի մահից առաջ սկսվեց կարճատև հոգեվարքը։ 3 ժամ 40 րոպէին Լապպօնի ազդարարեց առաջիկայ վախճանի մասին։ Մեծ պէնիտէնցիարի Վանուտէլլի ծունկ չոքեց մահճակալի մօտ և սկսեց աղօթք կարդալ։ Պապի ազգականները և կարդինալ Ռամպօլլա նոյնպէս ծունկ չոքեցին և անընդհատ լալիս էին։ Պապը կատարելապէս կորցրել էր գիտակցութիւնը. դէմքը չափազանց գունատ է։ Նա հանգիստ վախճանվեց 4 ժամ 4 րոպէին։ Լապպօնի ազդարարեց մահվան մօտենալու մասին։ Հանգուցեալի մարմինը մնում է անկողնի մէջ. դէմքը ծածկված է սպիտակ ծածկոցով։

ՀՌՈՄ։ Պաշտօնապէս յայտարարված է, որ

պաղը վախճանվեց 4 ժամ 4 րոպէին կէսօրից յետոյ։ Կարդինալը հրաման արձակեց, որ բոլոր օտարազգիները հեռանան Վատիկանից, վերջինների հետ միաժամանակ դուրս եկան շատ կարդինալներ, դիպլոմատներ և Վատիկանում գտնվող այլ անձինք։ Քաղաքում կատարեալ հանգստութիւն է տիրում։

ՍՕՖԻԱ։ Իշխանը ճանապարհ ընկաւ Նիկոլաևսկ, որ գտնվում են նրա երեխաները։

Ներքին գործերի մինիստրը, խիստ շատ պաշտօնեաներին պաշտօններից արձակելուց յետոյ, ուղևորվեց դէպի երկրի ներսը՝ հող պատրաստելու ապագայ ընտրութիւնների համար։

Մանլիխէրեան 100 հրացանների գողութիւնը մայրաքաղաքի զօրանոցներից, վնասեցնող ազդեցութիւն գործեց հասարակութեան վրա։ կալանաւորված են մի քանի կասկածելի անձինք։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յուլիսի 1-ին կատարված 1-ին փոխառութեան խաղարկութեան տոմսերից տիրած ընկան հետևեալները։

00084	02727	05808	09034	12158	15383
00154	02739	05900	09098	12398	15445
00184	02925	05925	09183	12645	15662
00292	03072	05983	09185	12754	16098
00342	03106	06038	09208	12760	16121
00444	03156	06098	09253	12779	16344
00481	03259	06113	09271	12889	16464
00507	03318	06127	09354	12932	16525
00539	03357	06204	09447	13013	17026
00576	03389	06245	09511	13015	17178
00608	03607	06271	09703	13141	17203
00638	03613	06380	09736	13185	17205
00749	03633	06403	09759	13214	17228
00759	03841	06515	09843	13309	17375
00786	03932	06724	09926	13323	18033
00803	03967	03806	10024	13478	18093
00867	03989	06874	10027	13515	18239
00990	04011	06899	10099	13526	18479
01065	04075	07074	10177	13594	18506
01134	04112	07198	10257	13667	18520
01151	04229	07227	10340	13813	18560
01197	04343	07324	10515	13830	18586
01235	04358	07387	10587	14011	18732
01434	04438	07387	10630	14076	18796
01505	04447	07675	10727	14089	18814
01518	04489	07755	10767	14157	18882
01714	04542	07827	10932	14238	19014
01720	04542	07934	11045	14379	19022
01772	04643	08121	11053	14547	19172
01782	04749	08303	11164	14632	19193
01880	04834	08391	11244	14729	19235
01925	04984	08399	11328	14757	19373
01955	05091	08402	11340	14781	19385
02039	05106	08477	11420	14784	19466
02168	05271	08557	11624	14853	19477
02388	05329	08645	11700	14901	19673
02467	05340	08812	11707	14932	19803
02486	05475	08815	11825	14976	19829
02544	05567	08862	11903	15144	19843
02596	05676	08864	12018	15208	19940
02642	05694	08894	12079	15247	
02672	05759	08990	12087	15312.	

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՉԱՏ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Փօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Փօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. (4 ժ.)։

Փօստատար գնացքը դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երևան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երևան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Փօստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երևանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակի օրերից։

ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզատար. հիւանդ.
ՅԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, Ներքին և Նեարդային։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ՔԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ

Ն. Ն. ՌՕՍՏՕՄԲԵԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։
Լ. Վ. ԲԱՐՏՕԼԴ—6—7 ժ. Նեարդային (էլեկտրաբուժ) Ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԶԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—8—8½ ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախտարհրդի Լեօնտիչեւսկի) և օպերացիայի համար առանձին։
Ե. Ե. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—ատամ. ծաղկահատ և բժշկական մարզանարդ. գիւղ 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

ԱՐԱԲԻ

Գերբնական հիւանդութիւն

(Պօէմա)

Գինը՝ 20 կոպ.

Դիմել. Թիֆլիս, Կենտրոնական գրավաճառանոց, կամ՝ Тифлисъ, Бебутовская, 27, кв. № 8, Араби. 2—3

Մեզ մօտ վաճառվում է

ՐԱՖՖԻԻ

«Սամուէլ», Ա., Բ. և Գ. գիրք, գինն է	3—50
«Խէնթ և Ջալալէդին» մի գրքի մէջ, գ.	2—50
«Ոսկի Աքաղաղ», երկու մասից, գ.	1 —
«Վէպիկներ և պատկերներ», I և II հ. գ.	4 —
«Խաչագողի յիշատակ.», I, II, III և IV հ.	2—50
«Խամսայի Մելիքութիւնները», գ.	2 —
«Մինը այսպէս. միւսը այնպէս», պատկերազարդ, գ.	1 —
«Ջալրումար», գ.	2 —
«Տաճկահայք», գ.	— 50
«Կայծեր», հատոր առաջին, գ.	2 —
«Արծիւ Վասպուրականի», գ.	— 70
«Հայէնի կտակը», (Թարգմ. Րաֆֆիի) գ.	1—20

Նաև Աբովեանի, Ծերենցի, Պռօշեանի, Լէօի, Աղաբոնեանի, և այլ զանազան հայերէն հեղինակութիւններ։

Դիմել՝ Баку. Оганнесу Газанчіанцу. 3—4

Ամառվայ ընթացքում

«ՄՈՒՐՃ»

ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ԲԱՑ Է

Երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը առ. ժ. 11-ից—3, միւս օրերը, բացի կիրակի և տօն օրերից, ժ. 1-ից—3։ 8—10

Ճեմարանի երկու ուսանող

յանձն են առնում աշակերտներ պատրաստել ճեմարանի, թեմական դպրոցների և ուրիշ ուսումնարանների համար՝ բոլոր առարկաներից և աժան վարձով։ Ցանկացողները թող դիմեն հետևեալ հասցէով. Великокняжеская улица, № 19, пансіонъ Кочарянца. 3—3

ԲԺԻՇԿ

Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

հաստատուել է Վիէննա, կառաջնորդէ հիւանդներին գալող հօկտեմբերին Թիֆլիսից արտասահման՝ օպէրացիաներ անելու համար։ Մանրամասն նամակով.

Dr. P. Afrikian. Wien. Langesgasse, 60.
9—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Աւագների խորհուրդը հաղորդում է Թիֆլիսի ժողովարանի անդամների և կանդիդատների գիտութեան, որ իւրաքանչիւր շաբաթ, հինգշաբթի օրերը, ամառվայ ընթացքում, նշանակվում են մանկական երեկոյթներ ժամի 7-ից մինչև 10 երեկոյեան, իսկ ժամի 10-ից յետոյ—սովորական ընտանեկան երեկոյթներ՝ տեղական երաժշտութեամբ։ 1—2

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Սպասաւոր - խմբապետ

(դպրոցապետ),

որը նաև ուսումնարանում կուսնենայ դասեր հայոց լեզուից, երգեցողութիւնից (շաբաթական 20 դաս)։ Ռոճիկ 450 րուբլի։

Դիմել՝ Армянскъ, Тавр. губ. ктитору Г. Мазлумянцъ. 4—6

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

սրճանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները թող բարեհաճէին դիմել հետևեալ հասցէով։

Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.
21—25 Պօղոս Սէֆէրեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ամառս ընդունում է հիւանդներ Պեատիգօրսկում։

Армянская ул.՝ д. Паджановой.
(չ. ո.չ.) 10—20

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

Նախկին օրդինատօր «Ս. Պետերբուրգի Աչքաբուժական Հիւանդանոցի»

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ընդունում է աչքի հիւանդութիւն ունեցողներին ամենայն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ին մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Հասցէն. Վելիամինօվսկայա փ. տ. № 8։
11—20

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԾՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ, ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՄԱՐԱՆՈՑՈՒՄ
83—105

Լոյս տեսան

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՀԱՆ ԹԱԻԱՐԲԷԳԵԱՆԻ

Գինն է 50 կ.

Պահեստ՝ Թիֆլիս, Կենտր. գրավաճառանոց։
3—3

Յայտարարութիւն

ԳԱՆՁԱԿԻ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆԻ մէջ նշանակված է աճուրդ այս 1903 թւի սեպտեմբերի 1-ին, և կրկնաճուրդ նոյն ամսի 5-ին վարձով տալու համար Գանձակ քաղաքի առաջին մասում գտնվող երկյարկանի կրպակը նկուղով, որը պատկանում է Գետաշէն գիւղի ս. Աստուածածին եկեղեցուն։

Ցանկացողները մասնակցելու այս կրպակի աճուրդին կարող են կարդալ պայմանների ծրագիրը հոգևոր կառավարութեան դիւանատան մէջ առանձնական օրերը. 9—2 ժամ օրվայ։

Աճրդախօսութիւնը սկսվելու է երեք հարիւր րուբլի գումարից։

Անդամ հոգևոր կառավարութեան հայոց Գանձակայ՝ Մկրտիչ քահ. Տէր-Յովսէփեանց

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ

Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ

Խմբագրած

„ԼՈՅՍ"

ՄԵԾԱՆԻ (1 ր.), ՓԱՏԻ (50 կոպ.) և ԳՐՊԱՆԻ (20 կոպ.) ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ 1904 Թ.

Վիճակագրակ., գրականակ., գիտական եւ գեղարուեստ. հարուստ յաւելուածներով։

Աշխատակիցներն են՝ Ահարոնեան Ա., Առաքելեան Հ., բժ. Արծրունի Վ., Ա—Դօ, Բաշինջաղեան Գ., բժ. Բուդաղեան Ա., Թումանեան Յով., Իսահակեան Ավ., Լէօ, Մատուրեան Ա., ատամնաբոյժ Կաճկաճեան Ն., Ղազարեան Գ., Մալխասեան Ստ., Մանուէլեան Լ., ատամնաբոյժ Մակարեան Պ., Մեծատուրեան Գ., Յովհաննիսեան Տիգ., Նիկողոսեան Ն. քահ., Շիրվանզադէ, Զօրաեան Ա., Պռօշեան Պ., Ջամբազեան Զ., Սերովբեան Բ., Տէր-Մինասեան Արշ. քահ., Տէր-Միրաքեան Յովհ., բժ. Օհանեան Բր., Փափազեան Վրթ., դոկտ. Փաշայեան Կ., բժ. Քալանթարեան Լ., Ֆրանգեան Ե. և ուրիշները։

«ԼՈՅՍ»-ն իր շքեղ արտաքինով (բազմաթիւ պատկերներ) և բազմակողմանի բովանդակութեամբ լինելու է ամեն մի ընթերցողի խորհրդատու ընկերը, ամեն մի ընտանիքի սեղանի զարդը։

Այժմեանից գումարով գնողներին ձեռնտու զիջումն կը լինի։

Սեղանի օրացոյցում կը տպագրվեն նաև յայտարարութիւններ բոլոր լեզուներով. վճարը երեսը—(6×4=24 քառ. վերշօկ)—25 ր., ½ եր.—15 ր., ¼ եր.—8 ր., ⅛—5 ր.։

Դիմել՝ Тифлисъ. Троицкая 11. Е. Топчяну. Արտասահմանից՝ Tiflis. Troizkaia 11. E. Toptschian. Թիֆլիսում յայտարարութիւններ ընդունվում են նաև «Գուտտենբերգ» գրավաճառնոցում (Дворц. ул.), „Гаванна" (Головинскій пр. 3) և „Прогрессъ"—(Головин. пр. подъ Собраніемъ)—ծխախոտավաճառութիւններում։ 8—10

ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

(Тифлисъ, Сололаки, Лермонтовская ул., № 9)

Անեստրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։

Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն. 2) Առևտրական Թուաբանութիւն. 3) Հաշւապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային). 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առևտրական Թղթակցութիւն. 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ձրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա։ Պարապմունքները կատարվում լինում են ամեն օր։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմոնտովսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (չ. կ.) 5—25